

Fekar, Vladimír; Králík, Josef

Sklo ani postava nečeká : povídání s hercem Josefem Králíkem z Divadelního souboru Jana Honsy v Karolince

Theatralia. 2017, vol. 20, iss. 2, pp. 109-121

ISSN 1803-845X (print); ISSN 2336-4548 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/137263>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Sklo ani postava nečeká povídání s hercem Josefem Králíkem z Divadelního souboru Jana Honsy v Karolině

Vladimír Fekar

Theatralia [20 / 2017 / 2]

[host]

Mé první setkání s herectvím Jožky Králíka se událo pravděpodobně na krajské postupové přehlídce v Karolině před desíti lety. Byl jsem patrně mezi prvními, kteří mohli vidět hru *Doma* v podání domácího souboru Jana Honsy. Režisér a autor hry v jedné osobě Martin Františák dovedl všechny herce karolinského souboru k velmi autentickým hereckým výkonům. Jožka Králík byl na jevišti nepřehlédnutelný. Pevné, syrové chlapské gesto, zvukový hlas, přímost, ráznost, ale i zranitelnost urostlého muže. Žádné herecké kudrlinky, žádná hra na chlapáka. Opravdové bytí v postavě. Chlapství. Ani česká profesionální jeviště nemají mnoho takových herců, kteří by svým naturelem, ale i vzezřením připomínali sveřepého Srba nebo Chorvata, kterému věříte každé bouchnutí do stolu.

Když jsem se ve Zlíně v roce 2008 podílel jako dramaturg na inscenaci *Rok na vsi*, přišel režisér Jan Antonín Pitínský s nápadem, že by v inscenaci účinkoval právě Jožka Králík. Brzy jsem pochopil, co si od toho slibuje. Náš zlínský soubor je sice plný velmi zkušených profesionálních herců, ale v Pitínském i přesto zřejmě panovala obava, že bychom atmosféru vesnice, autenticity, ráznosti vesničanů – to, jak řeší své každodenní radosti i strasti, hráli a ztvárňovali s odstupem městských dětí, které se stylizují do něčeho, čím ze své podstaty nejsou a ani být nemohou. Smysl přítomnosti Jožky Králíka v inscenaci byl tedy dvojitý: nejen ztvárnit klíčovou postavu příběhu Rybáře, ale, a to především, nakazit v dobrém slova smyslu profesionální herce živelným hereckým projevem, ostrým jak břitva, bez skrupulí, bez vytáček. Myslím, že se to podařilo.

Vrací se mi na mysl sugestivní obraz z konce inscenace. Zdrčený Rybář, polonahý, zpacený, táhne vlastníma rukama pluh po prázdném, náhle nekonečně rozlehlém zlínském jevišti, Rybářův dech těžkne, jeho svaly se zatínají... V každém gestu se do fyzické námahy promítl stav Rybářovy duše krátce před sebevraždou. Poslední vzdor před rozhodnutím skončit se životem. Jožka Králík dostal od režiséra pluh jako překážku v jednání. Díky němu nemusel nic hrát, stačilo na jevišti pouze být. Vyšťavený, zničený, opuštěný všemi... Jenom přirozeně být. Jenom? Není to jedna z nejtěžších hereckých disciplín?

Mezi divadelníky jsem se vetřel

[VF] Do Karolinky, přesněji do tehdejší Karolininy hutě, přišel ze Slovenska už váš otec. Nebyl sklář. Přišel za prací a ve sklárnách našel místo. Vy jste celý život zasvětil nejen divadlu, ale i sklářství. Jak jste se k tomu dostal?

[JK] Vyučil jsem se na skláře. Byla to práce, kterou bylo možné dělat přímo doma v Karolince. Přitahovala mě, protože měla tradici.

[VF] Co jste ve sklárnách dělal?

[JK] Od roku 1966 jsem pracoval na peci, pak při foukání skla. Nakonec jsem dělal hutmistra. Ta práce mi chybí. Chybí i vesnici. Každá sklárna, když ztratí hutní provoz, ztratí i svou duši. Teď už to trochu přebolelo, ale trvalo docela dlouho, než jsem to vstřebal.

[VF] Může práce skláře ovlivnit hereckou profesi?

[JK] Při foukání skla je důležité především správné hospodaření s dechem a citlivé zacházení s ním. Chlap to ale zvládne. S divadlem má foukání skla společného mnohem víc něco jiného. Když máte v rukou kus skla, musíte ho vnímat, soustředit se na něj, na tvar, který z něj budete vytvářet. Jenže sklo rychle chladne a vy to nesmíte promeškat. Je to jako v divadle: když už je herec na jevišti, tak mu nikdo nepomůže – je odkázán sám na sebe, musí už být v roli, hned, bez odkladu. Sklo ani postava nečeká. Představení, které hrajete, taky ne. Musíte být okamžitě uvnitř situací, které postava prožívá, nelze vystoupit.

[VF] Jak jste se k divadlu dostal?

[JK] Ani přesně nevím. Jako děcko jsem možná hrál někde ve školce stromeček. V Karolince se velmi dobře vědělo, že zdejší divadelní soubor je kvalitní. Když už tam někdo začal chodit, tak ho divadlo okamžitě chytlo. Ještě před vojnu jsem chodil do folklorního souboru Portáš u nás v Karolince. Po vojně jsem pak začal tancovat ve Vsacanu, jehož členem jsem dodnes. Myslím, že ve folklorních vystoupeních je něco, co s divadlem souvisí. Jsem člověk docela bojácný, řekl bych, že dokonce trémista, takže jsem dlouho neměl odvahu se do divadelního souboru přihlásit. Ale nedalo mi to, a když jsem se v roce 1973 vrátil z vojny, tak jsem se do karolinského souboru přes kamarády, které jsem tam měl, doslova vetřel. Dostat se mezi divadelníky nebylo tehdy vůbec jednoduché. Dnes hledáme, kdo by chtěl hrát. Tehdy měla Karolinka v amatérském světě takový zvuk, že se jim ani nechtělo trápit se se začátečníky.

[VF] Dělal jste celý produktivní život ve sklárnách. Bývalo náročné sladit práci a divadlo?

[JK] Někdy ano. Navíc jsem dvakrát týdně jezdil do Vsetína do Vsacanu. Dělal jsem na tři směny. Sklárny mi však vycházely vstříc. Nemyslím si, že dnes by byl zaměstnavatel ochotný dělat takové ústupky pro amatérské divadlo. Když byl generálkový týden, mohli jsme si směny vyměnit. Divadlo bylo pod patronátem skláren. Když jsme jeli na přehlídku, bývaly dokonce refundace – normálně nám zaplatili mzdu. To se už skoro nikde ne-

stává. Slyšel jsem o jednom folkloristovi, který platí svým zaměstnancům, když tancují a zpívají na nějaké přehlídce. Ale takových nadšenců-mecenášů je už velmi málo.

[VF] Vaše manželka je také členkou souboru. Dalo vás divadlo dohromady?

[JK] Manželka hrála v dětském souboru v Karolince čarodějnici. Já byl starší. Měla patnáct, když jsem ji viděl poprvé. Byla obrovský komediant. Dcerky z té přípravy se zhlížely v lidech z velkého souboru. Později jsme se sblížili. Divadlo a folklór byly od začátku naše společné zájmy. Mít společné zájmy považuji za nesmírně důležité.

[VF] Jak byste sám sebe charakterizoval?

[JK] Jsem výbušný, někdy pro okolí i ironický, ale ne k lidem, kterých si vážím. V životě jsem míval problém, protože jsem šel proti autoritám. Ale učilo mne to spolehnout se sám na sebe, nelézt někomu do zadku. Teď už tak výbušný nejsem. To je dobře: není to šťastná povaha.

[VF] Počkat! Předtím jste říkal, že jste nesmělý? Introvert?

[JK] Ano, zároveň jsem introvert. Jsou období, kdy se dostávám do stavů, kdy jsem uzavřenější. Ale čím jsem starší, tím si přijdu vyrovnanější, bez výkyvů na jednu nebo druhou stranu. Hormonů ubývá. Asi tím to bude.

Cítili jsme, že máme cíl

[VF] Která inscenace a role byla vaše první?

[JK] Pokud si dobře vzpomínám, tak jsme v roce 1975 začali zkoušet inscenaci *Nestřelejte bílé labutě* Borise Vasiljeva. Režíroval to pan učitel Jan Matyščák. Tehdy měl už přes šedesát, ale pořád byl vitální. Soubor mnoho let velmi výrazně formoval. Hrál jsem malou roli turisty, který vypálí mraveniště. Asi v polovině jsme se jako soubor s učitelem Matyščákem tak úplně nepohodli. Někoho napadlo oslovit Jana Honsu z tehdejšího gottwaldovského divadla. A ten s námi hru dodělal. I pan učitel Matyščák uznal, že pro další rozvíjení souboru je kontakt s profesionály velmi důležitý. Potom jsme dělali *Hadriána z Římsů*, ale Honsa bohužel poměrně brzy zemřel na následky autonehody. *Hadriána* dokončoval ostravský režisér a dramatik Karel Dittler.

[VF] Odkaz na herce Jana Honsu máte přímo v názvu souboru. Jaký byl jeho přínos?

[JK] Ta náhlá, tragická smrt nás všechny hrozně moc zasáhla. Jan Honsa byl pro všechny fenomenální kamarád, i když byl vlastně velký rapl, který emoce dokázal dávat najevo velmi zprudka. Myslím, že jsem se s ním hodně skamarádil.

Pro soubor bylo důležité, že to byl první profesionální režisér, který vnesl do práce řád. Už jsme nehráli jen tak, pro sebe, tak nějak na náhodu. Cítili jsme, že máme nějaký cíl – aby se divadlo rozvíjelo hlavně herecky. A to nám zůstalo i při spolupráci s dalšími režiséry.

[VF] Herecká parta z období Jana Honsy potom vydržela dlouho, že?

[JK] Ano, byli jsme velmi dobrá parta. Ale ukázalo se, že ne každý chce dělat divadlo náročnějším způsobem. Projevovalo se to třeba tak, že ne každý přijímal, že každá inscenace musí mít originální a promyšlenou scénografii.

[VF] Karolinské divadlo bylo od té doby vždy spojeno s profesionálními tvůrci...

[JK] Ano. Alois Hajda s námi nazkoušel tři nebo čtyři inscenace. Potom s námi dělal Mirek Plešák a Antonín Navrátil, čtyři hry režíroval Karel Semerád. Až do roku 1988 vzniklo každý rok jedno představení. Byla to velmi výrazná a úspěšná etapa. Poslední z profesionálů, kteří s námi dělali v době nedávné, byli Martin Františák (*Doma, Nevěsta*) a Gustav Řezníček (*Advent*). Se zlínským divadlem jsme bytostně propojeni. Všichni režiséři byli se Zlínem v úzkém kontaktu – buď jako herci, nebo režiséři.

[VF] Jaký byl repertoár divadla? Vycházel ze složení souboru, nebo jste se svěřili plně do rukou těch, kteří s vámi dělali?

[JK] Až do příchodu Františáka jsme nikdy nehráli autorské hry nebo hry, které vznikly přímo pro nás. Současnou hrou byl například *Blatník*, ale i ten nazkoušel Karel Semerád nejdříve ve Zlíně a teprve potom s námi. I některé další tituly vznikly nejdříve ve Zlíně a teprve pak u nás, například *Těžká Barbora* s Mirkem Plešákem nebo *Tartuffe* s Lojzou Hajdou. Naopak to bylo výjimečně: *Jakuba a jeho pána* zkoušel Mirek Plešák nejdříve u nás a až pak jej uvedl ve zlínském divadle.

[VF] Co vám a souboru přinesla spolupráce s jednotlivými režiséry?

[JK] Mám rád, když jsou herci na jevišti osobnostmi. V tom mne zaujal Jan Honsa. Jeviště mu bývalo malé. I když stál zády, divák viděl, co se v něm, přesněji v jeho postavě odehrává. Takže jako režisér nás učil existovat na jevišti už jen touto svou vlastní schopností.

S Lojzou Hajdou se dalo výborně popovídat. Byl to skutečný pan profesor. Laskavý člověk. Vše měl velice dobře připravené. My jsme často vůbec nepoznali, že nás nenápadně dovedl přesně k tomu, co po nás od začátku chtěl, takže nám zkoušení neotrávil.

Antonín Navrátil byl hrozný rapl. Dělali jsme *Válku s mloky*. Za všechno nás drbal. Zadával souboru do té doby nezvyklé úkoly a cvičení, které měl ozkoušené z Malé scény ve Zlíně, kde učil dramatickou výchovu. Když například řekl: „Teď mi pět minut mluvit abstraktní řečí“, staří herci byli úplně vyplašení. Byl prvním režisérem, se kterým jsme dělali pod tlakem. Umět zvládnout i tento způsob práce je velmi důležité. Když mají amatéři pracovat pod tlakem, spíše si řeknou: divadlo je pro mne zábava, tohle nemám zapotřebí a vykašlou se na to. S Navrátilem jsem se spřátelil, bylo to užitečné setkání, ale jako režisér souboru úplně nevyhovoval. Obdivuji sice, když herci do písmene plní, co jim režisér přikáže, ale vadí mi, když se v inscenaci vytratí jejich osobnost. A to se, myslím, u Navrátila trochu stalo.

Karel Semerád byl bezvadný chlap. Jeho neopakovatelný humor byl nakažlivý. Otvíral lidi k herecké svobodě a velmi rád přijímal, když někdo s něčím přišel. V atmosféře

zkoušení to bylo trochu jako s Pitínským. U Pitínského herec udělá, co se po něm chce, ale necítí se manipulován. V tom byl dobrý i Semerád. Karel byl na nás možná až příliš hodný, protože my jsme byli darebáci a dovedli jsme to někdy k tomu, že zkouška nebyla, protože se někdo někde zapomněl a vůbec nepřišel. Míval plné zuby té naší nekázně, ale vždycky říkal: „Nic se neděje, nejde o život.“ Dokázal soubor uklidnit.

[VF] Poslední etapa amatérského souboru je spjata s Martinem Františkem, který vás také přizval ke spolupráci mezi profesionály. Jeho *Doma* byste mohli hrát doposud. O zkoušení jeho další hry *Nevěsta* vznikl pozoruhodný televizní dokument *Nevěsta kvetoucí aneb Bašá na Valašsku*.

[JK] Martin František je pro mne nejpodstatnějším ze všech režisérů, s nimiž jsem se setkal. V *Maryši*, první inscenaci, kterou s námi připravoval, jsem nehrál, protože jsem v té době měl hodně práce ve sklárnách a nedalo se to časově zorganizovat tak, abych byl na všech zkouškách. Na mnohé zkoušky jsem se ale snažil chodit. Když jsme se potom setkávali po zkoušce v hospodě, hodně jsme si povídali o životě i divadle. Martin mi potvrdil, že to, jak o divadle dlouhé roky přemýšlím, má smysl. V mnoha věcech jsme se shodovali. Když potom napsal *Doma*, měl jsem pocit, že v postavě, kterou pro mne napsal, se promítlo hodně z toho, co jsem mu vykládal o svém vlastním otci, a že tedy do jisté míry hraji vlastního otce. Za ta léta se náš vzájemný vztah rozvinul do velmi úzkého přátelství. Byli jsme za ním v Praze, když on přijede na Moravu, hledáme příležitost, jak se setkat.

Martin František je nesmírně pravdivý, není spekulant, nepodrazí. To je vidět i v jeho hrách. Umí „odkoukat“ život. Říkával: „Já když jsem byl mladý ogara, sedával jsem v Liděcku u dědy mezi starýma chlapama a poslouchal jsem. To byla obrovská škola.“ To je jeho silná schopnost, umět pozorovat život kolem sebe.

[VF] To vás spojuje... taky rád pozorujete život kolem sebe...

[JK] Ano, velmi rád pozoruji. Zajímají mě maličkosti a titěrnosti, které jsou často přehlédnutelné, ale mají význam pro celek. Když například přijdu ráno na kraj lesa, a tam se jeden známý, houbař, už chystá sbírat. Najednou mě uvidí, je našťvaný, že tam má konkurenci a začne spěchat. To najednou vytváří atmosféru... přestože mě dobře zná, pozdraví mě úplně jinak... říká „Ahoj ahoj ahoj...“ a přitom spěchá, abych mu nevysbíral jeho místa. Na tento okamžik si pak třeba vzpomenu při zkoušení. V divadle je třeba to umět využívat.

Když například hrajeme *Advent*, úplně si představuji, jak jdou tetky z kopačky s motykami a už svrchu řvou na všechny baráky. Nedivím se, že je těžké si to představit pro někoho, kdo má hrát v takové hře, a přitom byl na vesnici dávno a spíše jen na letním bytě, nikdy nekopnul do brambor, neviděl ty lidi, co si uměli od huby až sprostě zařvat. Prostor, pachy, vůně – všechno se zapisuje. Pak se to, věřím, i projeví na výkonu na jevišti. Když nemáte školy, tak právě tato schopnost pozorování pomáhá nejvíce. Každý má v sobě jistý druh talentu, jenom je potřeba nebát se ho probudit.

[VF] Už jste opravdu nikdy nepracovali s amatérským režisérem?

[JK] *Dům na nebesích* režíroval Libor Křenek, ale poradce mu stejně dělal Hajda. Maja Šustková tam hrála krásně. To byla myslím jediná hra bez profesionála. Není to tak, že by s námi nemohl pracovat amatér, ale přece jen jsme si zvykli, že člověk zvenku se zkušenostmi z profesionálního divadla posouvá soubor mnohem dál a rychleji.

Krise a úspěchy

[VF] Nastala někdy nějaká krizová fáze souboru?

[JK] Po každé hře. Jakási nejistota, jestli bude energie na zkoušení nových věcí. Složitě to bylo hlavně po revoluci, když lidi začali být více zaměstnaní. Ale nikdy se nestalo, že by neměl kdo hrát.

V některých etapách jsme měli spoustu mladých. Některé jsme ani do souboru nechtěli. Když přišel někdo, koho nikdo pořádně neznal a neměli jsme tedy jistotu, že bude pořádně a pravidelně chodit na zkoušky, byl to velký risk – hazard s prací těch, kteří pro divadlo obětují část svého života. Nebylo jednoduché někomu říct, že s ním nepočítáme.

[VF] Co považujete za největší úspěch souboru?

[JK] Samotná účast na Hronově bývala úspěchem. V roce 1978 to bylo poprvé s *Hadriánem z Římsů*. Byla a je to skutečně prestiž. Samozřejmě, úspěch inscenace *Doma* byl opravdu obrovský. Skutečnost, že se hrála více než padesátkrát, byla pro soubor něčím mimořádným a zavazujícím. S *Nevěstou* jsme se dostali do Norska na celosvětový festival amatérských divadel. Ta zase nebyla tak úspěšná u publika. Bylo to festivalové představení. Ale dá se říct, že u amatérů je mnohdy úspěch, že inscenace vůbec vznikne.

Jaká je společnost, takové je divadlo

[VF] Co vám v současném amatérském divadle chybí?

[JK] Dřív jsme vedli nekonečné diskuse o divadle, ale i životě. Říkám si, kde se v nás vůbec bralo tolik filozofie? Chybí mi atmosféra takového festivalu, jaký býval ve Vysokém, když soubory zůstávaly na celou dobu. Jezdívali jsme tam na celý festival, navazovala se tam přátelství, kamarádství, některá trvají dodnes... Dnes už je velmi málo festivalů, kde takto soubory zůstávají. Častěji zahrají a hned odjedou. To už je asi nenávratně pryč.

Také cítím velký vliv komerční zábavy na mnohé vesnické soubory. Přejímají televizní zábavu. Když například *Dívčí válku* udělají do nejmenších detailů tak, jak ji viděli v televizi, to považují za odstrašující. Snížila se náročnost jak souborů, tak diváků. Říká se, že

lidi si vyberou, co chtějí, že si chtějí v divadle odpočinout. Divadlo ale není akce v hypermarketu. Alespoň trošku by mělo vést k zamyšlení. Aby vytrhlo z věčného koloběhu: najíst se, ožrat, spát.

[VF] Divadlo má vychovávat?

[JK] To jsou silná slova. To se dá zneužít. Určitě by ale mělo kritizovat, zavrtat se současných problémů. To výborně dělají například na Provázku.

[VF] Co by současnému amatérskému divadlu pomohlo?

[JK] Více než divadlo je podstatné nastavení společnosti. A ta je podle mne v určité krizi. Dříve hrávali divadlo i hasiči. Teď se hasiči ani nescházejí. Leda tak na guláš. Sokolové mají sokolovny, ale ani v nich se lidé nescházejí. Přirozená potřeba setkávat se mizí. Nebo odjinud: amatérští fotbalisté: říká se, že by měli vést děti a hráče k fair play. Dvacet let jsem býval naproti fotbalovému hřišti a slyšel jsem, jak trenéři s mladými kluky mluví: Zlom mu nohu, nesar se s ním! Nutí je ublížit. Ale pak před rozhodčím říkají: nesmíš to dělat. Vychovávají dvojím metrem. Jaká je společnost, takové se dělá divadlo.

Přesto počet souborů spíše stoupá. Vznikají nové, mnohem menší party. Nevycházejí z tradičních sdružení, ale jednotlivci si k sobě cestu nacházejí. Když už soubor existuje, pomohlo by samozřejmě připravit jim na vesnicích co nejlepší podmínky pro zkoušení.

Odvaha dát mi šanci mezi profesionály

[VF] Na profesionální jeviště vás přivedl Jan Antonín Pitínský, když vám v roce 2009 nabídl roli Rybáře v *Roku na vsi*. Jak k tomu došlo?

[JK] Viděl mne asi hrát v *Doma*. Ale jistě to nevím. A ani nevím, jestli to viděl naživo. Vždycky, když se ho na to ptám, tak se směje a neřekne mi to. Pamatuji si, že se přijel podívat na náš soubor na Hovězí, když jsme hráli *Maryšu*. Ale já v tom nehrál. Potom s námi natáčel filmový dokument o zkoušení *Nevěsty*. A asi tehdy mi řekl: „Nechtěl byste si zahrát ve Zlíně? Nebojte se, tam hrají všichni, i nápořádka!“ Já se bál. Nakonec na to vlastně kývla manželka, ani ne já, když mu řekla: „On by chtěl, ale neřekne to.“ Nejdříve uvažoval, že mi dá v *Roku na vsi* menší roli, ale nakonec se z toho stala klíčová role Rybáře. Když jsem pak zjistil, jak velká ta role je, tak jsem se opravdu zalekl. Byla to od něj obrovská odvaha dát mi šanci.

[VF] Jak jste si s Pitínským porozuměli?

[JK] Je v něčem protikladem k mé povaze. Několikrát jsme se setkali i mimo zkoušení a velmi upřímně mi otevřel své srdce. Je to velmi laskavý člověk. Má zvláštní schopnost, že herci jsou pro něj ochotni udělat skutečně cokoli. Viděl jsem herce, který kvůli němu chodil po stěně. Udělal si při tom něco s kotníkem, doposud se s tím vypořádává.

Obr. 1: *Rok na vsi*. Městské divadlo Zlín 2009, režie Jan Antonín Pitínský. Josef Králík (Rybář) a Eva Daňková (Vrbčena). Foto Zdeněk Němec.

Obr. 2: *Rok na vsi*. Městské divadlo Zlín 2009, režie Jan Antonín Pitínský. Josef Králík (Rybář) a Eva Daňková (Vrbčena). Foto Zdeněk Němec.

Bez odmlouvání se i staří herci vrhnou do nezvyklých věcí. To je opravdu zvláštní dar. Někdy se s ním asi bolest nemazlí, ale i ta zkušenost s bolestí plus jeho fantazie, to je to, co obohacuje. Pitínský lidi, s nimiž pracuje, „zpečkni“. Deset let říká, že nebude dělat divadlo, ale zároveň si několik let říkáme, že by mohl udělat něco s naším souborem. Myslím, že má Karolinku rád. Vážím si ho nejen proto, že mě jako první obsadil v profesionálním divadle, ale i jako člověka. Je člověk, se kterým jsem rád.

[VF] Lze srovnat amatéry a profesionály?

[JK] Hajdovi jsem kdysi říkal: „No jo, tobě se dělá dobře, s profesionálními herci.“ A on na to: „To je jedno, herec jako herec. Materiál jako materiál.“ Něco na tom bude. Já to vidím tak, že amatérským hercům může spolupráce s profesionály jediné pomoci. Profesionálové váš výkon na jevišti nesmírně potáhnou, vyzvednou. Kdekdo si myslí, že hrát s profesionály je horší, protože více vylezou vaše chyby. Ale to by vás museli bojkotovat, chtít znemožnit. A to se mně osobně nestalo. Čím lepší kolega na jevišti, tím se lépe hraje. Hráť lépe vás donutí. Poprvé, když jsem hostoval v *Roku na vsi*, jsem z toho měl obrovský strach. Ale zlíňští herci mne bezvadně přijali, takže jsem nic zlého nepocítil.

Divadlo bez lidskosti je ochuzené

[VF] Jaké divadlo máte rád?

[JK] V první řadě hra a inscenace musí mít hloubku, být o něčem, pokládat otázku, přinášet zamýšlení. Měla by mít i humor, může pracovat s trapností, pokud vychází ze života. Mám rád, když humor není násilně vymyšlený. Kdekdo nám říká, že v poslední době hrajeme s Karolinkou jen samá vesnická nebo folklórní témata. Je to asi proto, že tyto hry skýtají postavy a výjevy ze života, které jsou stále obecně platné. Navíc na vesnici jsem vyrůstal, podobné lidi, jací jsou v těch hrách, jsem znal, celou Karolinku, lidi na statcích, lidi ze sklárny. V Karolince máte postavičky z celého spektra: od blázna po génia. Každý z nich byl zajímavý a přínosný. A vyplatí se je pozorovat. Když pak dostanete ve hře z venkova roli, okamžitě si vzpomenete na některého z těch, které jste třeba už vytěsnili z paměti. A může to pomoci k jevištní pravdě. Dobrá inscenace ale nemusí být z vesnického prostředí. Líbí se mi taková hra, která ukazuje člověka jako něco unikátního, jedinečného. Každý člověk je jiný, je třeba ho jen poznat, chtít poznat. Když to herec na jevišti dovede ztvárnit a režisér mu dokáže pomoci k tomu, aby postavu co nejvíce polidštil detaily, malichernostmi, titěrnostmi, tak to má něco do sebe.

[VF] Kterou fázi zkoušení nemáte rád?

[JK] Mám problém s ovládnutím textu ve fázi, když se přechází na jeviště. Musím to hodně drilovat a pod režisérem, který je nátlakový a chce výsledek brzy, se mi nepracuje dobře. Často mívám o své práci pochyby.

[VF] A kterou naopak rád máte?

[JK] Čtrnáct dní před premiérou. Postavu mám v základních rysech chycenou, a když začne žít v situacích, přichází další a další nápady. Profesionálové v té fázi začínají hrát naplno a leze z nich úplně jiná energie.

A pak fáze čtení a rozprav na začátku. Naslouchat velmi chytrým lidem, kteří o hře hovoří tak, jak by mne to vůbec nenapadlo. Rád chodím na zkoušky, i když tam nemusím být, chci vidět, jak pracují jiní, a například i to, jak se s rolí trápí.

[VF] Jaké hry a divadlo nemáte rád?

[JK] Nemám nic proti hrám sevcíčeným a strojovým, ale jakmile se ztratí z divadla lidskost, o mnoho se ochuzuje. Nemám rád ve hrách násilí. A to ani formou nadsázky. Nadužívá se. I ve filmu. S násilím se má umět šetřit, aby mělo váhu. Nemám rád, když chce divadlo bavit za každou cenu. Někteří herci se podbízí a nejsem si jist, jestli to mají zapotřebí.

V divadle je třeba experimentovat, ale život a doba, kterou žijeme, přináší divadlu dostatek témat, které není třeba zachycovat formou experimentu. Ale nevyklučuji, že někdy je experiment potřeba. Nemám rád, když herec svou práci a roli fláká, když hraje na půl plynu. Oceňuji, když herci nechávají na jevišti všechno. Divák to pozná. Nehrát naplno je pohrdání publikem.

[VF] Když mluvíme o experimentování, jak se vám spolupracovalo s Vladimírem Morávkem?

[JK] Morávkovy práce si velmi vážím, ale udržujeme si pořád takový odstup. Asi by to chtělo si sednout a ožrat se. Je náročný, je to onen druh práce pod tlakem. Ale to, jak některé věci domýšlí, je dobrodružné. Nelze mu upřít, že je to divadelník se vším všudy.

[VF] Které své role považujete za podstatné, ať už mezi amatéry, nebo profesionály?

[JK] Největší hrůzu jsem měl z Rybáře v *Roku na vsi*, protože to byla první role mezi profesionály a hned strašně velká. Ale jak jsme si s Pitínským o postavě vykládali, velmi mi to pomáhalo. Ale nebyla to postava, kterou bych neznal, byl to chlap z vesnice. Strašně rád jsem hrál tatu ve Františákově *Doma*. Ta role se díky množství repríz dostala do takového stavu bytí, my jsme se na to těšili jako na to, že si prožijeme své druhé „doma“.

Z dřívější doby si pamatuji jako důležitou roli ve hře *I Chytrák se spálí*. Uvádět Ostrovského v roce 1981 bylo provokativní. Semerád chtěl hru inscenovat v aréně, ale starší herci to nechtěli dovolit. Je škoda, že jsme inscenaci úplně nedozkoušeli a nehrála se dlouho. Ale ta postava byla opravdu nádherná.

Ale nechci třídit role, podstatné je, že když člověk roli porozumí, tak ho to někam posune.

V mém případě postavy rostou až s reprízama. Nemám v sobě bohužel takovou rutinu profesionálních herců. Proto jsem například postavu v Ostrovsském nemohl rozvinout, jak bych si přál.

Divadlo mne omlazuje

[VF] Měl jste předtím nabídky ke spolupráci s profesionálními divadly?

[JK] Poprvé k ní došlo, když jsem byl ještě svobodný. Jenomže kam z Karolinky? Navíc mě sklářská práce bavila. Měl jsem dílnu, byl jsem vlastně parťák. Dokázal jsem si vydělat na tu dobu docela dost peněz. Přesto jsem s tím koketoval. Stalo se totiž, že jeden režisér z Ostravy mi říkal, že tam v Národním dělají *Janošíka*. My jsme tehdy zkoušeli Aristofanovu komedii *Mír*. A ten režisér mi říkal, ať to zkusím ještě jít k divadlu, že by mi pomohl, že by se dalo studium herectví dodělat. Kdybych žil ve městě, měl jiné zaměstnání, tak by to možná celé dopadlo jinak. Tak jsem se v *Janošíkovi* ani neobjevil. Chtěl jsem se dostat na sklářskou školu... ale tam brali jen dva lidi... předpokládám s protekcí.

Ještě mne potřebovali ve Zlíně na nějaký záskok, myslím, že mne tehdy oslovil Mirek Plešák, ale to bylo asi už jen tři roky před *Rokem na vsi*. Ale záskoku jsem se lekl. Nikdy jsem pak už nepomyslel na to, že skončím u profesionálního divadla. Bylo to ale obrovské přání, a když si člověk něco přeje... tak to přijde.

[VF] Ve kterém divadle byste si chtěl ještě zahrát?

[JK] V Hradišti. I pro atmosféru města. Už to jednou bylo na spadnutí, ale kvůli několika inscenacím v Huse na provázku jsem to bohužel nemohl přijmout.

[VF] Proč ještě pořád dělat divadlo?

[JK] Každá role, kterou dostanu, mne omlazuje. Divadlo přináší originální setkání s originálními lidmi. Lidé v něm jsou mnohem otevřenější než v běžném životě, dokážou otevřít srdce, a to i někomu, koho vlastně vůbec neznají. U některých to nemusí být příjemné, může to být spíše jakési předvádění, ale to už dokážete časem rozpoznat. Ale stojí za to s takovými lidmi být, třeba jen sedět a pozorně jim naslouchat.

[VF] Neuvažoval jste, že byste zkusil i jinou roli u divadla? Třeba režii?

[JK] Uvažuji, že bych si zrežíroval pohádečku... Ale bojím se, že bych předehrával.

Seznam rolí Josefa Králíka na amatérské scéně

- 1977 Boris Vasiľjev: *Nestřílejte bílé labutě*, role: Turista, režie Jan Honsa
- 1978 V. K. Klicpera: *Hadrián z Římsů*, role: Jehož, režie Jan Honsa
- 1979 F. Hrubín: *Křišťálová noc* nehrál, stavěl kulisy, režie A. Hajda
- 1980 Karel Čapek: *Válka s mloky*, role: novinář, Golombek aj., režie Antonín Navrátil
- 1981 Molière: *Tartuffe*, role: Valér, režie Alois Hajda
- 1982 B. Hrabal: *Ostře sledované vlaky*, role: několik malých rolí, režie Karel Semerád
- 1983 J. Hašek: *Josef Švejk aneb veliká doba žádá velké činy*, role: nadporučík Lukáš, režie Karel Semerád

Obr. 3: *Josef Švejk aneb veliká doba žádá veliké činy.* Divadlo Karolinka. Josef Králík v roli nadporučíka Josefa. Režie: Karel Semerád. Foto archiv Divadla Karolinka.

Obr. 4: *Nebožtík Nasredin.* Divadlo Karolinka. Josef Králík v roli Timura Lenka. Režie: Alois Hajda. Foto: archiv Divadla Karolinka.

- 1984 bratři Čapkové: *Ze života hmyzu*, role: Lumek a další, režie Karel Semerád
1985 Aristofanes – Beche: *Mír*, role: Sbornistr, režie Karel Semerád
1986 Ostrovskij – Lexa: *I chytrák se spálí*, role: Blumov, režie Karel Semerád
1987 Karel Semerád: *Blatník*, role: Otec, režie Karel Semerád
1988 Voskovec + Werich: *Těžká Barbora*, role: Cizinec, režie M. Plešák
1990 M. Kubátová: *Jak sa chodí do sveta za šťastím a jak sa vandroje ze sveta dom*, role: dráb, režie M. Plešák
1991 J. Kainar: *Nebožtík Nasredin*, role: Timur Lenk, režie A. Hajda
1992 F. F. Šamberk: *Jedenácté přikázání*, role: Voborský, režie Karel Semerád
1995 O. Daněk: *Dům na nebesích*, role: Karel Karel, režie Libor Křenek
1996 M. Kundera: *Jakub a jeho pán*, role: rytíř Saint Quen, režie M. Plešák
1998 A. Jirásek: *Lucerna*, role: Mlynář, režie M. Plešák
2005 Martin Františák: *Doma*, role: Otec, režie Martin Františák
2009 Martin Františák: *Nevěsta*, role: Starosta, režie Martin Františák
2015 J. Glazarová, M. Františák: *Advent*, role: Revírník, režie Gustav Řezníček

Seznam rolí Josefa Králíka na profesionálních scénách

- 2009 A. a V. Mrštíkové: *Rok na vsi*, role: Rybář, režie Jan Antonín Pitínský, Městské divadlo Zlín
2010 Martin Františák: *Nevěsta*, role: Starý Kučera, režie Martin Františák, Divadelní společnost Petra Bezruče Ostrava
2010 Malánia Krajancová: *Psí hvězda*, role: Dědeček, režie Daniela Cádrová, Centrum experimentálního divadla Brno
2010 Karel Čapek: *Hordubal*, role: Vasil Gerič, režie Jan Antonín Pitínský, Centrum experimentálního divadla Brno
2011 Milan Uhde – Miloš Štědroň: *Leoš aneb Tvá nejuvěrnější*, role: Otec, režie Vladimír Morávek, Centrum experimentálního divadla Brno
2011 Jiří Křížan – Martin Františák: *Je třeba zabít Sekala*, role: Oberva, režie Petr Veselý, Městské divadlo Zlín
2014 Ladislav Fuks: *Mysí Natalie Mooshabrové*, role: Lékárník, režie Jan Antonín Pitínský, Centrum experimentálního divadla Brno
2015 Jiří Křížan – Martin Františák: *Je třeba zabít Sekala*, role: Koukol, režie Martin Františák, Národní divadlo Brno
2016 Milan Uhde – Miloš Štědroň: *Leoš aneb Tvá nejuvěrnější*, role: Otec, režie Vladimír Morávek, Centrum experimentálního divadla Brno
2017 Květa Legátová – Dodo Gombár: *Želary*, role: inženýr Šelda, režie Dodo Gombár, Národní divadlo Brno

